

MEMORIALISTICĂ

Ion Dumitrescu

FILELE MELE DE CALENDAR

Marți 13 septembrie 1988

Ciulesc urechea de-un sfert de oră să-nteleg în ce limbă cîntă soprana și tenorul. Voci admirabile, tehnică vocală, interpretare; dicțiune, ioc! În privința asta, nu o dată, în operă textul devine inutil la auditiie. Trebuie să-l citești în prealabil, sau simultan. Dacă nu, închide ochii și ascultă muzica (numai să ai ce asculta!). Prefer muzica, pentru că, în dezacord cu Wagner, eu dau muzicii, în orice combinație, întîietatea. Chiar și în cel mai dezlnat poem simfonic am pretenția ca anecdota să se supună legilor muzicii, care trebuie construită și construiește întregul, iar numai un întreg construit devine operă de artă inteligibilă. A sacrifica muzica pentru text e o aberație, nu e treabă cuminte pentru un artist adevărat. Dramomanii se aleg cu plictiseala și căscatul, iar dacă nici textul nu-l înțeleg, efortul deranjului nu plătește bacșișul de la garderobă...

*
*

Marți 21 octombrie 1986

Grădina s-a ascuns sub voalul de ceață albastră, pe care adierea matinală o-nvolburează în trîmbe mișcătoare. Siluetele negre ale copacilor apar și dispar fantomatic în peisaj de legendă nordică: Oberon, Titania, Puck, elfi, trolli, fee... duhuri ale nopții și ale pădurii, o lume feerică, de care mă desparte gardul.

Privesc ferecat de la fereastră cortegiile care se-adună și se destramă în clar-obscurul lăptos, pe care înșinarea zilei cu noaptea îl prelungeste și, în ciuda gîndul că zorile o să năruie misterul, topindu-l în lumină și reducînd visul la banalul cotidian, aș vrea să opresc clipa-n loc, să mai rămîn un timp cu închipuirile chemate la viață de noaptea, ceața și vîntul toamnei.

" - Zorilor, adăstați puțin, lăsați-mă s-adulmec parfumurile care mi-au rămas în nări de la acel Oberon pe scena Operei Mari din Paris..."

A trecut multă vreme de-atunci și, dintre cei care ne-mbălsămam sufletele, n-am mai rămas decît eu, cu aducerile-aminte... Am găsit programul de sală și notez:

Era luni, 30 aprilie 1956. Fusesem la Bruxelles pentru *Oedip*, descinsesem la Paris și, în așteptarea comemorării din 5 mai, aveam cîteva zile bune la dispoziție. Locuiam lângă Madeleine, prînzeam în restaurantele doldora de bunătați, trăiam într-un

oraș-minune, la marginea paradisului. Înotam într-o mare de euforii, n-aveam timp să mă satur.

Era un Paris de luna mai, înmugurit, înverzit, înflorit. Furnicarul care umplea străzile, magazinele, cafenelele înviate cu soarele și briza proaspătă dinspre ocean. O lumină difuză tremura sub bolta transparentă. Colindam de dimineața pînă noaptea muzeele, monumentele, sălile de concert și de operă, scoțeam librăriile. Strada, vitrinele, circulația mă amețeau. Odată, cînd ieșeam din Luvru, în fața perspectivei care se lungea pînă dincolo de Étoile, mi-am șoptit: "Ioane, băiatule, de-acum ești cetățean al lumii!" (Rog pe cei care n-au fost încă la Paris să mă creadă!)

Un nor, unul singur, a trecut peste Arcadia noastră, și tocmai în dimineața de 5 mai. Cînd am ajuns la poarta cimitirului, ne-a înconjurat poliția. Am urcat dealul în compania autocarelor negre, încărcate cu agenți. Împrejurul cavoului se ținea un cordon de pază. Am aflat pe urmă că un grup de români ofuscați de prezența noastră lîngă mormîntul lui Enescu ne plănuișe o primire contondentă. Și așa, după ce-am plecat, coroanele au fost împrăștiate și în locul lor au apărut ecritouri injurioase... Dar norul s-a risipit repede.

Mă-ntorc la Operă: director era Emmanuel Bondeville, prietenul de mai tîrziu. Alte multe prietenii le-am început atunci: Mihalovici, Auric, Florent Schmitt, Tony Aubin, Nadia Boulanger, Marc Pincherle, Chailley, Gontaud-Biron...

Cînd am intrat, scara, foaierul mare, sala erau luminate mirobolant. Spray-urile parfumeurilor lansaseară jeturi cu miresme proaspete de pădure, de toamnă reavănă, de flori și frunze moarte. De cum s-a ridicat cortina și pînă la sfîrșit, am plutit pe covorul fermecat, din lumea feeriei nordice, la curtea lui Charlemagne, în seraiurile califului din Bagdad și beilului din Tunis, printre Almanzori, Abdalahi, Babecani, în haremurile cu baiadere și eunuci, în grădinile vrăjite, în insulele cu piraiți, în grotele cu stafii... Confecționaseră franțuzii de la Operă o feerie, cum croiește Dior rochii pentru frumoasele din lumea-ntreagă! Numai bun gust, măsură, spirit, fantezie. Nici iarmaroc, nici sorcovă, pic de vulgaritate. Au recondiționat *Oberonul* lui Weber, l-au revizuit, l-au adaptat, i-au adăugat recitative, au solicitat pe Serge Lifar și pe Maurice Lehmann; au scos în scenă întregul corp de balet și elevii școlii de dans, au angrenat decoratori, costumieri, electricieni, mașiniști, peruchieri, parfumeuri, chiar și pe Monsieur Jean Paul Sereni, "maître-masseur"... Și, ori de cîte ori răsuna cornul magic, dansul pornea în tîmbe frenetice.

Cît privește acțiunea, n-aș fi în stare s-o povestesc și nici nu-ncerc, fiindcă la ce-ar mai folosi un filon dramatic în fața ebluisantei feerii... Trei acte, unsprezece tablouri, fiecare cu alte decoruri și alte valuri de parfumuri... Din cînd în cînd cînta Nicolai Gedda, iar André Cluytens conducea orchestra...

"A l'entracte, dégustez esquimaux Gervais"... "esquimaux, esquimaux Gervais, esquimaux"...

Sîmbătă 22 februarie 1986

Hocus, pocus... *Hänsel și Gretel* îmi dă de veste cu aceeași efuziune, ca acum 50 de ani.

În fiecare joi și duminică, la orele de matineu, piața Valter Mărăcineanu se umplea de larmă veselă. Mulțimea de copii lua cu asalt intrarea Operei. *Hänsel și Gretel* era spectacolul lor, dar și al meu. Două ceasuri și jumătate palpitam împreună. Cred că l-am văzut de zeci de ori.

"- Tuști, fetițo, pe lopată!"

"- Tuști, băbuțo, de-mi arată!"...

Iar cînd se prăbușea castelul de nuga și copiii eliberați de vrajă alergau în brațele părinților fericiți, se făcea zafafet mare pe scenă și în sala Operei, la care participam cu toată candoarea. Dirija Kulibin, rusul, cu ochelari fără ramă și nas de Țăndărică, pe care nu-l scotea din partitură. Cîntau Florica Popovici, bătrîna Miciora, Teodorian-tatăl.

Ziceam atunci, și repet, că Humperdinck avea și talent, și meșteșug. O fi vrut el să fugă de Wagner - dacă o fi vrut - pe porțița feeriei, dar nu i-a mers. Tata Richard l-a înșfăcat de guler și l-a dus acasă. Povestei gingașe, fermecătoare i-a afirmat de glezne întreg balastul wagnerian - e-adevărat, mai omenos, mai diluat, mai cu must dulce de melodie populară. Engelbert a rămas pînă la urmă același ucenic vrăjit de alchimistul de la Bayreuth, împrumutînd Dicke Bertha maestrului ca să-mpuște vrăbiile...

Oricum, frumoasă muzică! Și mai frumoasă cînd atinge simplul, spontanul... folclorul...

Miercuri 12 februarie 1986

"Ah, ce rece mînușită, dă-mi-o mie s-o-ncălzesc"... *Boema* a fost una din iubirile mele de tinerețe, și-a rămas. Aș fi stat seri de-a rîndul în balcon, la Operă, ascultîndu-i pe Dinu Bădescu, Tassian, Secăreanu, Valentina Crețoiu răsfațîndu-se în Puccini... Cine e belferul care zice că nu-i place *Boema*, să-l zgîlțui de lavalieră?!... Ce splendidă operă, ce libret de astădată, ce spontan și italienește țîșnesc melodiile, ce orchestratie!...

În fragmentele de la televiziune, de aseară, ce mai voci, ce interpretare, ce Placido Domingo, ce Mirella Freni (păcat că e urfă), ce Karajan! Sfînta mînă a lui Karajan, peste tot unde ridică bagheta!...

"Privesc Parisul prin coșul de fum"... Cînd azeam ciocănind la ușa mînsardei de student, o închipuiam pe Mimi... dar era baba Weintraub, surdă de-amîndouă urechile, care cerea chiria...

Am adormit cu gîndul la *Boema* și la tinerețea mea, și m-am visat la Café Momus și mi-a fost tare dor de Paris cînd m-am deșteptat, azi dimineață. Nîngea liniștit, fulgii cădeau în cvinte paralele, grădina dormea învelită în lîntoiul alb de chiciură...

Zadarnic aștepți, bătrîne! Mimi nu mai ciocănește la ușa...